

COLLECTION

Innovation, integration and modern
problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and
practice

www.d-pressa.com

31
MARCH

Jizzakh, Uzbekistan

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF
THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN
NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE TECHNOLOGY & DIGITAL FINANCE
JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENCE NETWORKS

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and practice collection of materials of the
international scientific and practical conference on the topic

(March 31, 2026)

Jizzakh-2026

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young researchers and students: theory and practice – Jizzakh: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, March 31, 2026, 1001 pp.

Editors in charge: Ass.prof. Soy M.P.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

ELEKTRON TIJORATNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI ROLI

Safarova Gulmira Muzaffar qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali Psixologiya fakulteti Iqtisodiyot yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola elektron tijoratning (elektron tijorat) zamonaviy iqtisodiyotdagi o'rnini, uning tarixiy rivojlanishi, asosiy modellari va iqtisodiy ta'sirini tahlil qiladi. Tadqiqot turli xil elektron tijorat turlarini, jumladan B2B, B2C, C2C va C2Bni o'rganadi va ularning biznes samaradorligi, bozorni kengaytirish va iste'molchilarga kirishga qo'shgan hissasini baholaydi.

Kirish

Mavzuning dolzarbligi

Elektron tijorat zamonaviy global iqtisodiyotdagi eng muhim o'zgarishlardan biridir. So'nggi yigirma yil ichida raqamli platformalar savdo paradigmasini o'zgartirib, geografik va vaqtinchalik chegaralardan oshib ketadigan tranzaksiyalarni amalga oshirish imkonini berdi. Statista ma'lumotlariga ko'ra, 2022 yilda global elektron tijorat savdosi 5,5 trillion dollardan oshdi va 2025 yilga kelib 7 trillion dollardan oshishi kutilmoqda, bu esa onlayn savdoning iqtisodiy salmog'i ortib borayotganini ko'rsatadi. Elektron tijorat nafaqat iste'molchilarning tovarlar va xizmatlarga kirishini osonlashtiradi, balki kichik va o'rta korxonalar (KO'K) an'anaviy tarqatish kanallari bilan bog'liq yuqori xarajatlarsiz xalqaro bozorlarda ishtirok etish imkoniyatini beradi. Bundan tashqari, COVID-19 pandemiyasi raqamli texnologiyalarning joriy etilishini tezlashtirdi va biznesning uzluksizligi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda elektron tijoratning muhim rolini ta'kidledi. Ushbu mavzuning dolzarbligi elektron tijorat ko'plab iqtisodiy o'lchovlarga, jumladan, unumdorlik, bandlik, iste'mol naqshlari va ta'minot zanjirlari samaradorligiga ta'sir qilishi bilan mustahkamlanadi va bu uni iqtisodiy tadqiqotlar va siyosatni ishlab chiqish uchun muhim mavzuga aylantiradi.

Muammoning qisqacha mazmuni

O'zining katta afzalliklariga qaramay, elektron tijoratning tez o'sishi korxonalar, iste'molchilar va tartibga soluvchilar uchun bir qator muammolarni keltirib chiqaradi. An'anaviy chakana savdo modellari jiddiy buzilishlarga duch keladi, chunki onlayn platformalar raqobatbardosh narxlar, keng mahsulot assortimenti va tezroq yetkazib berish vaqtlarini taklif qilishi mumkin, bu ko'pincha jismoniy do'konlarning imkoniyatlaridan oshib ketadi. Kiberxavfsizlik xatarlari, jumladan, ma'lumotlarning buzilishi, identifikatsiyani o'g'irlash va to'lovlarni firibgarliklari raqamli bozorda asosiy tashvish bo'lib qolmoqda. Bundan tashqari, raqamli tafovut - Internet infratuzilmasiga kirish va raqamli savodxonlikdagi farqlar - elektron tijoratda adolatli ishtirok etishni cheklaydi va mintaqaviy va ijtimoiy-iqtisodiy tengsizliklarni kuchaytirishi mumkin. Tartibga solish nuqtai nazaridan, hukumatlar onlayn savdoning rivojlanayotgan tabiatiga, xususan, soliqqa tortish,

transchegaraviy operatsiyalar va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish masalalariga moslashish uchun kurashmoqda. O'z navbatida, korxonalar raqobatbardoshlikni saqlab qolish uchun sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili va avtomatlashtirilgan logistika tizimlari kabi innovatsion texnologiyalarni doimiy ravishda o'zlashtirishlari kerak. Ushbu maqola zamonaviy iqtisodiyotdagi elektron tijoratning rolini o'rganish, uning iqtisodiy o'sish, biznes samaradorligi va iste'molchilarning xatti-harakatlariga qo'shgan hissasini tahlil qilish, shuningdek, raqamli savdoning barqarorligi va inklyuzivligiga ta'sir ko'rsatadigan bog'liq muammolarni hal qilishga qaratilgan.

Asosiy qism

Elektron tijoratning tarixiy rivojlanishi va hozirgi tendentsiyalari

Elektron tijorat tushunchasi 20-asr o'rtalarida biznes jarayonlarini avtomatlashtirish uchun kompyuterga asoslangan tizimlarning rivojlanishi bilan paydo bo'lgan. 1960-yillarda American Airlines va IBM tomonidan ishlab chiqilgan SABER bron qilish tizimi kabi dastlabki innovatsiyalar tijorat operatsiyalarini raqamlashtirish uchun asos yaratdi. 1970 va 1980-yillarda elektron ma'lumotlar almashinuvining (EDI) paydo bo'lishi korxonalarga elektron ma'lumot almashish, ta'minot zanjirlarini tartibga solish va tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish imkonini berdi. Biroq, 1990-yillarning o'rtalarida Internetning tijoratlashuvi zamonaviy elektron tijoratning haqiqiy boshlanishini ko'rsatdi. Amazon va eBay kabi kashshof kompaniyalar onlayn bozorlarning chakana savdo operatsiyalarini tubdan o'zgartirib, global iste'molchi bazasiga erishish imkoniyatlarini namoyish etdilar. Elektron tijoratdagi zamonaviy tendentsiyalar mobil tijoratning kengayishi (m-tijorat), shaxsiylashtirilgan xarid qilish tajribasi uchun sun'iy intellektning (AI) integratsiyasi, Instagram va TikTok kabi platformalar orqali ijtimoiy tijorat va ilg'or raqamli to'lov tizimlarining qabul qilinishini o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, logistika innovatsiyalari va ma'lumotlarga asoslangan ta'minot zanjiri boshqaruvi o'sishni tezlashtirdi va zamonaviy iqtisodiyotda elektron tijoratning muhim rolini ta'kidladi.

Elektron tijorat turlari va ularning iqtisodiy roli

Elektron tijorat bir nechta modellarni o'z ichiga oladi, ularning har biri iqtisodiy faoliyatga o'ziga xos hissa qo'shadi. Biznes-to-Business (B2B) modeli kompaniyalar o'rtasidagi elektron operatsiyalarni o'z ichiga oladi, masalan, ishlab chiqaruvchilar ulgurji sotuvchilarga tovarlar etkazib beradi va ta'minot zanjiri samaradorligini va kompaniyalararo savdoni oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Biznesdan iste'molchiga (B2C) modeli biznesdan individual iste'molchilarga to'g'ridan-to'g'ri sotishni ifodalaydi, bozorga kengroq kirish imkonini beradi, geografik cheklolarni kamaytiradi va raqobatbardosh narxlarni rag'batlantiradi. Mashhur misollar qatoriga Amazon va Alibaba kiradi, ular ushbu yondashuvning global miqyoslilikini ko'rsatadi. eBay kabi iste'molchidan iste'molchiga (C2C) elektron tijorat platformalari jismoniy shaxslarga mahsulotlarni to'g'ridan-to'g'ri boshqa iste'molchilarga sotish imkonini beradi va shu bilan tadbirkorlik imkoniyatlarini kengaytiradi va bozorni qamrab oladi. Nihoyat, iste'molchidan biznesga (C2B) modeli jismoniy shaxslarga ko'pincha kraudsorsing yoki frilanser

platformalar orqali kompaniyalarga mahsulot yoki xizmatlarni taklif qilish imkonini beradi, bu esa mehnat bozorida innovatsiyalar va moslashuvchanlikni qo'llab-quvvatlaydi. Birgalikda ushbu modellar iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, tadbirkorlikni rag'batlantiradi va turli ishtirokchilarni raqamli savdo tarmoqlariga birlashtiradi.

Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga qo'shgan hissasi

Elektron tijorat savdoni osonlashtirish, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish va bozorga kirishni kengaytirish orqali iqtisodiy o'sishning asosiy omili hisoblanadi. Global miqyosda elektron tijorat rivojlangan mamlakatlarda chakana savdoning 20-30 foizini tashkil qiladi, rivojlanayotgan bozorlar esa tez o'sishni ko'rsatmoqda. U IT, logistika, raqamli marketing va mijozlarga xizmat ko'rsatish sohalarida ish o'rinlarini yaratadi, shu bilan birga to'lov tizimlari, ta'minot zanjirlari va maishiy xizmatlarda innovatsiyalarni rivojlantiradi.

O'zbekistonda elektron tijorat

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot milliy strategiyasining bir qismi sifatida elektron tijorat sektori jadal rivojlanmoqda. 2024-yilda bozor taxminan 1,2 milliard dollarga baholandi, bu umumiy chakana savdoning qariyb 3,8 foizini tashkil qiladi, prognozlariga ko'ra, 2027-yilga borib 1,8–2,2 milliard dollargacha o'sadi. Hukumat tashabbuslari, masalan, 2023–2027 yillarga mo'ljallangan elektron tijorat milliy strategiyasi raqamli infratuzilmani yaxshilash, bozorni qo'llab-quvvatlash va kengaytirishga qaratilgan. Uzun, OLX va Asaxiy kabi mahalliy platformalar iste'molchilar va biznes o'rtasidagi savdoni osonlashtiradi, raqamli to'lov islohotlari esa tranzaksiya samaradorligi va shaffofligini oshiradi. Internetga kirish 2016-yildagi 48% dan 2023-yilda taxminan 76% gacha oshdi va bu onlayn tijorat imkoniyatlarini kengaytirdi. O'zbekistonda elektron tijorat moliyaviy inklyuzivlik, tadbirkorlik va yoshlar bandligini ta'minlashga ham hissa qo'shib, milliy iqtisodiyot taraqqiyotidagi o'rni ortib borayotganini ko'rsatmoqda.

Xulosa

Elektron tijorat zamonaviy dunyoda iqtisodiy o'zgarishlarning asosiy haydovchisi sifatida paydo bo'ldi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, elektron tijorat biznes samaradorligini sezilarli darajada oshiradi, yirik va kichik korxonalar uchun bozorga kirishni osonlashtiradi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Turli xil elektron tijorat modellari - B2B, B2C, C2C va C2B - savdo dinamikasiga, tadbirkorlikka va iste'molchilarni jalb qilishga o'ziga xos hissa qo'shadi. Shu bilan birga, elektron tijoratning kengayishi kiberxavfsizlik tahdidlari, raqamli infratuzilmaga notekis kirish va tartibga soluvchi noaniqliklar kabi muammolarni keltirib chiqaradi. Barqaror va inklyuziv rivojlanishni ta'minlash uchun ushbu muammolarni hal qilish muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, elektron tijorat nafaqat joriy iqtisodiy o'sish vositasi, balki kelajakdagi biznes amaliyotlari, raqamli innovatsiyalar va global savdo modellarini shakllantiruvchi markaziy elementdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rizayeva N.O. O‘zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishda elektron tijorat saytlari va bozorlarining o‘rni. *American Journal of Business Management, Economics and Banking*, 2024.
2. Turdiboyeva Sh.Y. Raqamli iqtisodiyot kontekstida elektron tijoratning rivojlanishi va istiqbollari. *Ilm Fan Iftixori*, 2025.
3. Цой М. П., Худояров Р. Т. Рашидов АР ПРОДВИЖЕНИЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ //Компьютер ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami– Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali. – 2022.
4. Цой М. П., Ибрагимов З. Т. ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ЦИФРОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 339-342.
5. Цой М. Развития сферы услуг в Узбекистане: тенденции и перспективы //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 73-86.
6. ЦОЙ М. РОЛЬ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В ВОПРОСАХ СОКРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ И СОЗДАНИЯ ДОСТОЙНЫХ РАБОЧИХ МЕСТ–МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Архив научных исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1.
7. Абдуназаров С. А., Цой М. П. Реформирование системы образования Республики Узбекистан //Актуальные научные исследования в современном мире. – 2016. – №. 10-6. – С. 14-17.
8. Цой М. П. Экономика Узбекистана и роль развития сферы услуг //Экономика и социум. – 2023. – №. 5-2 (108). – С. 1272-1279.
9. Цой М. П., Носирова С. С., Мухтарова Д. Р. ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ СИСТЕМЫ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 420-424.
10. Bo‘ltakov S. O ‘ZBEKISTONDA BALIQCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ISTIQBOLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 565-567.
11. Bo‘ltakov S. BALIQCHILIKDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI VAHOLASH MEZONLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 366-371.
12. Bo'ltakov S. et al. TURIZM SOHASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI ANAMIYATI //Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 60-62.
13. Bo‘ltakov S. Innovatsion Usulda Baliq Yetishtirishning Iqtisodiy Samaradorligini Oshirish Yo ‘llari (Sirdaryo Tumani Misolida) //Green Economy and Development. – Т. 3. – №. 9. – С. 666837.
14. G‘Aybullayev Sarvar O. et al. O ‘ZBEKISTONDA ISTE‘MOL SAVATCHASI HOZIRGI HOLATINI VA UNI SHAKILLANTIRISH YO ‘NALISHLARI //Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 119-125.

15. Akramovich N. A., Sarvar G., Yassim H. THE PLACE OF THE DIGITAL ECONOMY TODAY //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 12. – С. 95-99.
16. Гайбуллаев С., Пулатова М. Ish haqi va mehnat munosabatlari //Новый Узбекистан: успешный международный опыт внедрения международных стандартов финансовой отчетности. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 370-372.
17. Sarvar G., Sirojiddin S., Xushnudbek P. FACTORS AFFECTING LABOR RELATIONS AND ITS WAGE //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 12. – С. 126-129.
18. G'aybullayev S. et al. RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – С. 86-89.
19. Uchkun S., Dilshod N. Process of identifying the significant accounts in the revenue cycle //Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 32-36.
20. Najmiddinov D. R., Shodlikov D. E. The effect of the secret economy in a daily life of the society //Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 1A. – С. 56-59.
21. Khudoyarov R., Kamolov D., Azamatov B. Economic growth, business circulation and economic development //Science technology&Digital finance. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 21-24.
22. Kamolov D. ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: EXPLORING THE MORAL AND SOCIAL IMPLICATIONS OF AI IN CONTEMPORARY SOCIETY //SGS-Engineering & Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 02.
23. Kamolov D. R. O. G. L. O'zbekistonda demokratiya va axloqning zamonaviy muammolari va yechimlari //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. NUU Conference 2. – С. 348-352.
24. Kamolov D. GLOBALIZATION PHENOMENON AND GLOBALISM //Journal of Contemporary World Studies. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 4-9.
25. Kamolov D., Ismoilova D. RAQAMLASHTIRISHNING O 'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 301-306.
26. Kamolov D. VIRTUAL TURIZM (VR) XIZMATLARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 372-374.
27. Kamolov D. Athenian democracy: individual and collective freedom //Semantic Scholar. – 2021.
28. Kamolov D. Davlat boshqaruviga oid axloqiy qarashlar //Адабиёт учкунлари. – 2021.
29. Kamolov D. ON THE WAY TO THE DIGITAL EDUCATION SYSTEM OF UZBEKISTAN. – 2023.
30. Kamolov D., Asrayev S. STATE POLICY FOR THE DEVELOPMENT OF COMPETITION IN UZBEKISTAN //Science technology&Digital Finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 353-361.